

MINISTERSTWO
Rodziny i Polityki Społecznej
Anna Schmidt
Sekretarz Stanu

Warszawa, dnia 27 stycznia 2021 r.

Pełnomocnik Rządu
ds. Równego Traktowania

BRT-I.058.1.1.2021.KK

Sz. P.
Sylvia Spurek
Poseł do Parlamentu Europejskiego
Spinelli 09G111
B-1047 Brussels
Belgia

Odpowiadając na Pani pismo, skierowane w dniu 9 grudnia 2020 r. do Pana Premiera Mateusza Morawieckiego, uprzejmie wyjaśniam:

Przemoc we współczesnym świecie, także ta w rodzinie staje się niestety zjawiskiem powszechnym. Zakres, wielość form i skutki natury fizycznej, psychologicznej, zdrowotnej czy ekonomicznej sprawiają, że należy ją uznać za zjawisko społeczne szczególnej kategorii. Przemoc niesie ze sobą dotkliwe konsekwencje dla wszystkich osób, których dotyczy, zarówno ofiar, sprawców, jak również świadków jej stosowania. Następstwa te obejmują różne sfery życia i rzutują na funkcjonowanie na dalszych etapach.

Potrzeba wypracowania i przyjęcia rozwiązań, które pozwolą na skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie doprowadziła do uchwalenia w 2005 r. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a w dalszej kolejności aktów wykonawczych mających na celu udzielenie efektywnej i adekwatnej pomocy osobom krzywdzonym.

Należy podkreślić, że w oparciu o obowiązujące akty prawne realizowane są działania mające na celu zapewnienie ochrony i wsparcia wszystkim osobom krzywdzonym, w tym także kobietom doznającym bądź zagrożonym przemocą.

W ramach ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 i 956) wobec osób doznających przemocy, w tym wobec kobiet określono działania polegające między innymi na:

- zapewnieniu osobom doznającym przemocy pomocy w formie poradnictwa psychologicznego, medycznego, prawnego, socjalnego, interwencji kryzysowej i wsparcia,
- udzieleniu bezpłatnej pomocy w postaci zapewnienia bezpiecznego schronienia np. w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- zakazaniu kontaktowania się sprawcy przemocy z osobą doznającą przemocy oraz nakazanie opuszczenia przez sprawcę lokalu mieszkalnego bez względu na fakt czy jest on jego właścicielem czy też nie,
- zapewnieniu możliwości uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego określającego przyczyny i rodzaj uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy,
- zapewnieniu objęcia pomocą w ramach prac zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w związku z prowadzoną procedurą „Niebieskie Karty”.

W przywołanej ustawie podkreślono również zobowiązania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego do podejmowania działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy oraz do inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy.

Funkcjonujący w Polsce system przeciwdziałania przemocy w rodzinie zawiera szereg regulacji i narzędzi umożliwiających podejmowanie działań zmierzających do jej wyeliminowania czy niwelowania negatywnych konsekwencji, jakie niesie ze sobą przemoc w rodzinie. Niezależnie od przyjętych na szczeblu centralnym rozwiązań, ważnym elementem są instytucje i środowiska lokalne, które wyposażone zostały w odpowiednie narzędzia umożliwiające wczesną interwencję oraz długofalowe oddziaływanie. Ujednolicenie działań na obszarze całego kraju poprzez przyjęcie określonych regulacji prawnych stwarza warunki dla podjęcia skutecznych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

System skoncentrowany jest na czterech głównych obszarach. Nacisk położony został na zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą

w rodzinie, oddziaływanie korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy, a także na upowszechnianie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie. Powyżej wymienione priorytety uwzględnione zostały w procedowanym Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na 2021 rok.

Z uwagi na konieczność kontynuowania szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy w rodzinie, ochronę i pomoc osobom dotkniętym przemocą, podejmowanie odpowiednich działań wobec sprawców oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 usystematyzowano kierunki działań, wskazano zakres odpowiedzialności oraz zadań właściwych poszczególnym szczeblom administracji publicznej odpowiedzialnym za tworzenie rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zarówno na szczeblu lokalnym jak również centralnym.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 zakłada m.in.:

- kontynuację finansowania utrzymania funkcjonujących ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- kontynuację finansowania programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie oraz programów psychologiczno-terapeutycznych dla sprawców przemocy w rodzinie,
- kontynuację dofinansowywania organizacji szkoleń dla osób tzw. „pierwszego kontaktu”,
- realizację przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej takich działań jak m.in. przeprowadzanie diagnozy społecznej,
- rozszerzenie działań z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie dotychczas podejmowanych w środkach masowego przekazu o nowe kanały informacji i komunikacji,
- aktualizację wskaźników dotyczących realizacji procedury „Niebieskie Karty” poprzez uwzględnienie takich zmiennych jak np. liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na problem przemocy: psychicznej, fizycznej i seksualnej,

- wprowadzenie zapisów pozwalających na coroczne określenie liczby przeprowadzonych przez wojewodów kontroli zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ilości stwierdzonych nieprawidłowości,
- w obszarze dotyczącym oddziaływań wobec sprawców przemocy w rodzinie wskazanie nowego działania tj. *zapewnienie dostępu do programów korekcyjno-edukacyjnych w każdym powiecie poprzez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach,*
- w tym samym obszarze zaproponowanie nowego działania: *Opracowanie i realizacja oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny lub psychologiczno-terapeutyczny,*
- w obszarze dotyczącym podnoszenia kompetencji służb wskazanie nowego działania jakim jest: *Diagnozowanie potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,*
- w tym samym obszarze wskazanie również kolejnego nowego działania: *Realizacja specjalistycznych szkoleń (min. 100 godzin dydaktycznych) umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.*

Niezależnie od tego, że Program ma roczną perspektywę, zawarte w nim cele i obszary działań nakładają na wszystkie szczeble administracji publicznej obowiązek realizacji długofalowych zadań w celu zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie. Przyjęcie rocznego Programu pozwoli również na efektywne planowanie wydatków na zadania z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz kontynuowanie dotychczasowych działań. Zmniejszenie skali tego zjawiska jest procesem wymagającym czasu, wysiłku, nakładów finansowych, zaangażowania wszystkich służb, a także zmiany świadomości społecznej. Ponadto roczny okres realizacji poszczególnych zadań pozwoli na dokonanie analizy porównawczej rezultatów osiągniętych Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 oraz adaptację założeń Programu do zmieniających się realiów związanych również ze stanem epidemii.

Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy rodzinie na wszystkich jej płaszczyznach i w różnym zakresie jest powinnością wielu podmiotów, poczynając od organów władzy publicznej poprzez wyspecjalizowane instytucje i organizacje utworzone w celu jej zwalczania, na indywidualnych obywatelach kończąc. Niezależnie od woli współpracy pomiędzy instytucjami czy osobami prywatnymi, warunkiem koniecznym skutecznego przeciwdziałania

przemocy w rodzinie jest przyjęcie odpowiednich regulacji prawnych, a także efektywna polityka karna i społeczna, które będą stanowić podstawę działania zarówno tych, na których ciąży prawny obowiązek, jak i tych, którzy realizując społeczny obowiązek pragną nieść pomoc i wsparcie osobom krzywdzonym.

Z tego względu planowana jest nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, co implikować będzie konieczność zmiany rozporządzeń, tym samym możliwe stanie się przyjęcie rozwiązań prawnych sprzyjających rozwojowi systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ponadto opracowania będzie wymagać Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na kolejną perspektywę czasową. Jego zapisy stanowiąc będą operacjonalizację działań zawartych w znowelizowanej ustawie.

Odnosząc się do działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w związku rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 należy podkreślić, że wprowadzone na terenie kraju zasady i ograniczenia mają na celu dobro i zdrowie publiczne wszystkich obywateli. W trosce o osoby doznające przemocy w rodzinie Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej podjęto szereg inicjatyw mających na celu zagwarantowanie im bezpieczeństwa.

Mimo panującej sytuacji epidemiologicznej, ofiary przemocy w rodzinie mogą liczyć na wsparcie ze strony placówek zapewniających schronienie tej kategorii osób. Przede wszystkim są to specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowej oraz ośrodki wsparcia prowadzące miejsca całodobowego pobytu. Mając na względzie ochronę zdrowia i życia podopiecznych i pracowników tych placówek przygotowano i zaktualizowano wytyczne dotyczące m.in. sposobu ich organizacji, pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, a także regulujące kwestie funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych.

Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane przez samorządy gminne i powiatowe są na bieżąco monitorowane. Ponadto samorządy są mobilizowane np. w formie wystosowywanych apeli, do podejmowania działań, które mają na celu absolutną ochronę i bezwzględne reagowanie na sytuacje przemocowe w tych rodzinach, w których została wszczęta procedura „Niebieskie Karty” zwłaszcza w odniesieniu do dzieci.

Ze względu na potrzebę wzmocnienia poczucia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży

zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie przeprowadzona została ogólnopolska kampania społeczna.

Ponadto, we wszystkich województwach stworzone zostały bazy danych dotyczących obecnego wsparcia osób doświadczających przemocy w rodzinie na poziomie lokalnym.

Szczególnie ważne jest także poinformowanie zespołów interdyscyplinarnych o funkcjonowaniu bezpłatnej aplikacji *Twój Parasol*, która m.in. umożliwia szybkie wybranie telefonu alarmowego w nagłych przypadkach oraz zawiera informacje, które mogą być przydatne osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

W trosce o bezpieczeństwo osób doznających przemocy wprowadzono do pakietu pomocowego „Tarcza Antykryzysowa” przepis, zgodnie z którym osoby stosujące przemoc w rodzinie mogą zostać zobowiązane do opuszczenia lokali niezależnie od panującej sytuacji epidemiologicznej.

Wymienione działania stanowią jedynie przykłady podejmowanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej inicjatyw na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa.

W kontekście realizowania przez Polskę postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, wspomnieć należy, że wymieniane wyżej akty prawne wypełniają postanowienia wynikające z Konwencji, bowiem mają na celu ochronę i wsparcie wszystkich osób doznających różnych form przemocy w rodzinie, bez względu na płeć, wiek, stan zdrowia czy miejsce pochodzenia.

Obowiązujący w Polsce system przeciwdziałania przemocy w rodzinie daje równe prawa wszystkim osobom doznającym przemocy w rodzinie, bez identyfikowania konkretnych grup społecznych. Regulacje te zapewniają osobom doznającym przemocy w rodzinie równe traktowanie oraz poszanowanie ich praw i wolności.

Polska podejmuje działania i inicjatywy dostosowujące istniejący system przeciwdziałania przemocy w rodzinie do postanowień Konwencji. Wśród najważniejszych warto wskazać na:

- rozwój infrastruktury wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie (tworzenie i utrzymywanie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które świadczą różnorodną specjalistyczną pomoc osobom doświadczającym przemocy

w rodzinie, w tym w formie schronienia oraz specjalistycznego poradnictwa np. prawnego, psychologicznego czy medycznego),

- rozwój oddziaływań wobec sprawców przemocy (od 2017 roku realizowana jest nowa forma oddziaływań wobec sprawców tj. programy psychologiczno-terapeutyczne dla sprawców przemocy w rodzinie, które są uzupełnieniem wcześniej prowadzonych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych),
- uruchomienie i utrzymywanie ogólnopolskiej infolinii dla osób szukających wsparcia
- zbieranie danych statystycznych w zakresie wskazanym w konwencji (każdy z organów na szczeblu centralnym odpowiedzialnych za monitorowanie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie raz na rok dokonuje analizy jakościowej i ilościowej realizacji Programu w oparciu o dane przekazane przez podległe jednostki; zgodnie z wymogami Konwencji rozszerzono zakres zbierania danych – dane zbierane są w podziale: według płci, wieku, lokalizacji geograficznej czy też z uwzględnieniem takiej istotnej okoliczności jak niepełnosprawność,
- inicjatywę legislacyjną dotyczącą natychmiastowej izolacji sprawcy od ofiary (po wejściu w życie przepisów „ustawy antyprzemocowej”, która podpisana została przez Prezydenta RP 19 maja 2020 r., Polska dołączyła do krajów, w których ofiary przemocy w rodzinie mogą liczyć na szybką i skuteczną pomoc).

Odnosząc się do zastrzeżeń i deklaracji interpretacyjnych do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule 11 maja 2011 r., chciałabym poinformować Panią Poseł, iż w związku z upływem ważności zastrzeżeń złożonych przez Polskę w momencie ratyfikowania tego dokumentu, przygotowany został wniosek o zmianę zakresu obowiązywania Konwencji. Prace nad ustawą o zmianie zakresu obowiązywania dobiegły końca i w dniu 28 stycznia br. dokument został przez stronę polską przekazany do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

Skutkiem zmian dotyczących zastrzeżeń do art. 30 ust. 2, art. 44 ust. 1 pkt e oraz art. 58 konwencji będzie rozszerzenie zakresu stosowania konwencji w Polsce w kontekście szczegółowych rozwiązań dotyczących procedury karnej i karania za czyny wskazane w konwencji. Jest to efekt zmian prawa polskiego (zmiana przepisów, doprecyzowanie ich interpretacji), które nastąpiły po ratyfikacji konwencji.

1) Zastrzeżenie do art. 30 ust. 2 konwencji – modyfikacja treści z powodu zmiany prawa

Obecne zastrzeżenie:

„Rzeczpospolita Polska na podstawie art. 78 ust. 2 zastrzega, że będzie stosować art. 30 ust. 2 Konwencji wyłącznie w stosunku do pokrzywdzonych będących obywatelami Rzeczypospolitej lub Unii Europejskiej oraz w trybie własnego prawa krajowego.”,

zmiana na:

„Rzeczpospolita Polska na podstawie art. 78 ust. 2 tiret pierwsze zastrzega, że będzie stosować art. 30 ust. 2 konwencji wyłącznie w stosunku do pokrzywdzonych mających miejsce stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej lub innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz w trybie własnego prawa krajowego.”.

Zgodnie z zastrzeżeniem złożonym w 2015 r. prawo do odszkodowania miały osoby będące obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej. Prawo to było ograniczone podmiotowo w stosunku do tego co przewiduje konwencja.

Zmienione zastrzeżenie będzie przewidywać, że prawo do odszkodowania będą mieć pokrzywdzeni mający miejsce stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Modyfikacja treści zastrzeżenia jest konieczna z uwagi na zmianę prawa polskiego (przeprowadzona w 2015 r. nowelizacja ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw), związaną z wdrożeniem Dyrektywy Rady 2004/80/WE z 29 kwietnia 2004 r., odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw.

2) Zastrzeżenie do art. 44 ust. 1 lit. e konwencji – zmiana polegająca na doprecyzowaniu treści

Obecne zastrzeżenie

„Rzeczpospolita Polska na podstawie art. 78 ust. 2 tiret drugie zastrzega, że nie będzie stosować postanowień Konwencji w przypadku, kiedy przestępstwo popełnione zostało przez osobę z miejscem stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.”,

zmiana na:

„Rzeczpospolita Polska na podstawie art. 78 ust. 2 tiret drugie zastrzega, że nie będzie stosować postanowień art. 44 ust. 1 lit. e tiret drugie konwencji za wyjątkiem przypadków, gdy

jurysdykcja w stosunku do cudzoziemców wynika z prawa polskiego.”.

Zastrzeżenie dotyczy zasad ścigania sprawców przestępstw objętych zakresem konwencji, w przypadku popełnienia przez sprawcę przebywającego na terytorium Polski przestępstwa poza granicami Polski.

Zastrzeżenie złożone w 2015 r. wymaga doprecyzowania w związku z ukształtowaniem się w doktrynie prawa karnego interpretacji postanowień kodeksu karnego dotyczącej jurysdykcji sądów polskich, korzystniejszej z punktu widzenia wykonywania obowiązków wynikających z konwencji, niż miało to miejsce przed 2015 r.

W celu odzwierciedlenia rzeczywistego stanu realizowania przez Polskę obowiązków nałożonych przez konwencję, a także ze względów wizerunkowych (podejmowanie ścigania ze względu na międzynarodową solidarność w walce z przestępczością), niezbędne jest doprecyzowanie złożonego zastrzeżenia.

3) Zastrzeżenie do art. 58 konwencji – wycofanie w związku ze zmianami prawa

Obecne zastrzeżenie

„Rzeczpospolita Polska na podstawie art. 78 ust. 2 tiret czwarte zastrzega, że nie będzie stosować art. 58 Konwencji wobec przestępstw przewidzianych w art. 37, 38 i 39 tej Konwencji.”

zostanie wycofane.

Zastrzeżenie dotyczy terminu przedawnienia ścigania przestępstw zmuszenia do małżeństwa, okaleczenia żeńskich narządów płciowych, przymusowej aborcji i sterylizacji odbiegający od przewidzianego w konwencji.

Wycofanie zastrzeżenia jest niezbędne w związku z przeprowadzoną w 2015 r. zmianą prawa karnego w zakresie okresu przedawnienia ścigania przestępstw, o których mowa w art. 39 pkt a konwencji (wymuszona aborcja) oraz planowaną zmianą (prace legislacyjne w toku) w zakresie przedawnienia przestępstw, o których mowa w art. 37 (przymusowe małżeństwa), art. 38 (okaleczanie żeńskich narządów płciowych) oraz w art. 39 b (przymusowa sterylizacja) konwencji.

4) W mocy zostanie utrzymane zastrzeżenie do art. 55 konwencji

„Rzeczpospolita Polska uznaje zgodnie z art. 78 ust. 2 Konwencji, że obowiązek wszczynania

postępowania z urzędu, o którym mowa w art. 55 Konwencji, w zakresie przestępstw określonych w art. 35 Konwencji, nie dotyczy drobnych przestępstw.”

Zastrzeżenie dotyczy zasad ścigania przestępstwa naruszenia nietykalności – konwencja nakazuje ściganie tego przestępstwa z urzędu, prawo polskie przewiduje natomiast ściganie z oskarżenia prywatnego. Nie zaszyły zmiany prawne, które uzasadniałyby zmianę bądź wycofanie tego zastrzeżenia.

Chciałabym podkreślić, iż kwestia skutecznego rozwiązania problemu przemocy, w tym przemocy domowej, jest przedmiotem troski zarówno mojej, jak i Pana Premiera Mateusza Morawieckiego. Dziękujemy za przedstawioną przez Panią Poseł analizę i przekazane sugestie, które – w miarę możliwości – będziemy rozważać w trakcie prac nad dokumentami związanymi z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy.

Łoq cyroby suelhu

SEKRETARZ STANU
Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania

me *Schmidt*

Anna Schmidt